Jüdische Pester Zeitung.

אויף די.זע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריען
אונד דער פרענומעראציאנס-פערה'ן
בעגיננט מ'ט דעם עמפפאנגע דעם
ערסטען בלאטטעם.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראצי-
אנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייםאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.
אונ' קא.פטע

פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— הר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.

פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— הר' ע' וו'
האלביעהריג 5 גולד.50 הר' ע' וו'
פירטעליעהר' 2 גולד.45 קר' ע' וו'

Nr. 22, פיערצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, מאָנטאג א אדר ה.תרמ"ב. — Pest, den 20. Feber 1882.

דיא יודען-אנגעלעגענהייט
אים אונגארישען רייכסטאגע.

דורך דאס פאָרטוועהרענדע יודענפיינדליכע
טרייבען דעם אונגארישען דעפוטירטען, וויקטאָר
אישטוציי, איזט נון אין דער פאָרגעסטריגען זיטצונג
דעם אונגארישען רייכסטאגעס ווידער דיא יודענ-
אנגעלעגענהייט צור שפראכע געקאָממען. וויר גלוי-
בען, דאס דיעס נון דער לעטצטע פאלל וואר. דענן
אישטוציי האט דיעסמאל איינע זאָלכע ניעדערלא-
גע ערליטטען, פאָן וועלכער ער זיך ניכט זאָבאלד
ערהאָלען ווירד. ער ערציעלטע גערადע דאס גע-
גענטהייל פאָן דעם, וואס ער ווינשטע. ער גלויב-
טע, ער ווירדע דיעסמאל זיכער מעהר אנהענגער
פינדען אלס ביזהער, דא דאָך בערייטס 9 דעפוטיר-
טע איהר זיינעם יודענפיינדליכען אנטראגע אונטער-
שריעבען וואָרען. אבער נאך אונד נאך פערמינדער-
טע זיך אויך דיעזע קליינע אנצאהל זיינער אנהענגער,
אינדעם שאָן גלייך צום בעגיננע דער זיטצונג צוויא
דער אינטער'ענעם אנטראגע אונטערשריעבענען דע-
פוטירטען דיא ערקלערונג אבגאבען, דאס זיא גאר
ניכט וואוסטען, וואס זיא אונטערשריעבען.

דאס אבגעאָרדנעטען-הויז וואר שאָן לאנגע
ניכט זאָ פאָלל, אלס עס עבען פאָרגעסטערן וואר;
דיא דעפוטירטען וואָרען פאָללצעהליג ערשיענען
אונד דיא גאלּלעריען וואָרען פאָן דען נייגיעריגען צו-
האָרערן דיכט בעזעטצט. יעדער וואר דא נייגיעריג
אויף דיא וואהנזינניגען אויסלאססונגען אישטוציי'ס
אונד אויף דיא אנטוואָרטען, דיא ער דא בעקאָמ-
מען ווערדע. — אונד צום לאָבע דער אונגארישען
נאציאָן, אין דערען מיטטע ניעמאלס איינע ערנסטע
יודען-פערפאָלגונג פלאטצגעגריפפען, וואָללען וויר
עס מיט פריידע זאגען, דאס איך דיעסמאל דער
אונגארישע רייכסטאג גערადע דיעזעם אויפטרעטען
אישטוציי'ס דאצו בעניטצטע, אום איינע גראָסאר'טי-
גע אונד גראָסהערציגע קונדגעבונג צו גונסטען דער
יודען דארצובריגנגען. יא, זאָגאר דער אונגארישע מי-
ניסטערפרעזידענט טיסאָ בעניטצטע דיעזען אנלאס
דאצו, אום זיינען אונווילּלען אונד אבשייא איך גע-
גען דיא פערפאָלגונגען אין רוסלאנד אונד דייטש-
לאנד אויסצודריקען. — בייא דער אבשטיממונג איבער
דען יודענפיינדליכען אנטראג, האבען נור פיער
פיר דענזעלבען אונד אללע איבריגען דע-
פוטירטען געגען דענזעלבען געשטיממט. זאָ-
מיט זינד פאָן דען 9 אינטער דעם יודענפיינדליכען
אנטראג אינטערשריעבענען דעפוטירטען נור נאָך 4
אישטוציאנער געבליעבען. בייא דער אישטוציישען
רעדע וואר איין גראָסעס געלעכטער זאָוואָהל אינ-
טען אים זיטצונגס-זאאלע, אלס איך אָבען אויף דען
גאלעריען, וואָריבער אישטוציי אין נור נאָך גראָסע-
רע וואוטה גערראטהען וואר, אונד אין זיינער טאָב-
זוכט זאָפיעל צוזאממענגעפלוידערט אונד זאָ פיעלע
זינדען דער יודען צוזאממענגעוורפעלטע, דאס מאן גאר
ניכט מעהר וואוסטע, וואס ער אייגענטליך זאגט.

אונד נון וואָללען וויר דען בעריכט איבער
דיא פאָרגעסטריגע זיטצונג דעם רייכסטאגעס ניע-
דערשרייבען:

צוערסט וואורדע דאס געזוך דער קאטהאָלי-
שען גייסטליכען אים וואשוואר, באָלטאָוואר, ענגער-
וואר, סאָרוואשקענד אונד דיאָרוואר פערלעזען. אין
דיעזעם געזוכע הייסט עס אונטער אנדערם: איינע
פעראייניגונג פאָן כריסטען אונד יודען איזט עבענזאָ
אונמאָגליך, אלס איינע פעראייניגונג פאָן פייער אונד
וואססער. דיא כריסטען זינד אין געפאהר, פאָן דען
יודען פערשלונגען צו ווערדען. אין דייטשלאנד אונד
אין רוסלאנד מוסטען שאָן דיא כריסטען צור נאָטה-
וועהר געגען דיא יודען גרייפען. ווענן מאן דאהער
אין אונגארן ניכט רעכטצייטיג עטוואס צום שוטצע
דער כריסטען געגען דיא יודען טהוט, זאָ ווירד זיך
אויך היער מיט דער צייט דאס פאָלק זעלבער גע-
גען דיא יודען צו שיטצען וויססען. מאן מאָגע דא-
הער דאס געזעטץ איבער דיא עהע צווישען יודען
אונד כריסטען ניכט איינפיהרען אונד דאס בע-
רייטס בעשטעהענדע יודענעמאנציפאציאָנס-געזעטץ
אבשאפפען. —

נון ערהאָב זיך וויקטאָר אישטוציי אונד זאג-
טע: „אלס איך אם 8-טען אפריל 1875 צום ערסטענ-
מאלע געגען דיא יודען אונד געגען דיא וואוכערער
געשפראָכען, וואָללטע מאן מיך שטייניגען. מאן
דורפטע גאר ניכט דאס וואָרט יודע, זאָנדערן נור
איזראעליט זאגען, אונד אויך פיר דאס וואָרט „וואו-
כער" זוכטע מאן דען שאָנערען אויסדרוק: „פרייע
קאפיטאלס-בילדונג". דיא צייטונגען, וועלכע מייס-
טענס פאָן יודען רעדיגירט ווערדען, ארבייטעטען
דאהין, דאס דיא יודען איינע בעדייטענדע איבער-
מאכט איבער דיא כריסטען געווינגען זאָללען. איך
מוסטע נון געגען דיעזע איבערמאכט דער יודען
אויפטרעטען; אין אונגארן האבען וואָהל מייגע
וואָרטע וועניג ווירקונג הערפאָרגעבראכט, דאפיר
אבער אין דייטשלאנד אונד אין רוסלאנד. עס איזט
איינע שאנדע פיר דיעזעם 19-טע יאהרהונדערט,
דאס וויר כריסטען אונס פאָן דען יודען אויסזויגען
אונד אינטערדריקען לאססען. דיא יודען זויגען אי-
בעראל דאס כריסטליכע פאָלק אוים. דיא כריסטען
מיססען דאצו שווייגען. ווענן מאן אבער איינעם יודען
נור אויף דיא היהנעראויגען טריטט, שרייען אללע
צייטונגען איבער יודען-העטצען אינד יודענפערפאָל-
גונגען. יא, זאָ זינד דיעזע צודרינגליכען יידישען
שמאראָטצער אונד שאכערער . . .

דיעזע אויסדריקע קאָננטע דער רייכסטאגס-
פרעזידענט ניכט מעהר אנהאָרען, אונד דיעזער זאג-
טע: „איך ביטטע דען הערין דעפוטירטען, אין זיי-
נען אויסדריקען עטוואס פאָרזיכטיגער צו זיין."

היערויף זאגטע אישטוציי ווייטער: „עס ווירד
אבער באלד מיט דיעזער הערליכקייט דער יודען
צו ענדע זיין. דער שטערן איזראעלס איזט אים זינ-
קען בעגריפפען; דער פעראיין „כל ישראל חברים"
קאָננטע דיא יודען-עמאנציפאציאָן אין רומעניען
דאָך ניכט דורכפיהרען! אים רוסלאנד ווערדען דיא
יודען באלד פערטריעבען ווערדען; דאָרט גיבט עס
קיינען רייכסטאג, דאָרט בריכט דיא רעגיערונג דען
יודען ניכט צו שמייכעלן, דאמיט זיא בייא דען
וואהלען פיר דיא אנהענגער דער רעגיערונג שטימ-
מען זאָללען; דאָרט גענינט איין איינציגער בעפעהל
דעם רוסישען קאיזערס, אום דרייא מיללאָנען יודען
צום אויסוואנדערן צו צווינגען. וואהרשיינליך ווער-
דען דא דיא רוסישען יודען צו אונס קאָממען אונד
וויר ווערדען זיא זיכער פריידיג עמפפאנגען, ווענן
זיא נור איהרע נאמען מאדיאריזירען ווערדען. — דיא
מעהר אלס 16 מיללאָנען צעהלענדע ניכט-יידישע
בעפאָלקערונג אונגארנס האט אין דען לעטצטען 10
יאהרען נור אום 84,883 זעעלען צוגענאָממען, וועה-
רענד דיא יודען זיך אום 82,494 זעעלען פערמעהר-
טען, זאָ דאס עס יעטצט אין אונגארן 624,680 יודען
גיבט. דיא ניכט-יודען פערמעהרטען זיך אלזאָ נור
אום דרייא פינפטעל פערצענט, וועהרענד זיך דיא
יודען אום 13 איין פינפטעל פערצענט פערמעהר-
טען. — פיעלע גלויבען, (זאגטע אישטוציי ווייטער)

מיט דעם נייען וואוכער-געזעטצע ווערדע מאן זיך
געגען דען יידישען וואוכער העלפען קאָננען. אבער
פיר יודען גיבט עס קיין געזעטץ; זיא קאָננען אללע
געזעטצע אומגעהען. וואס דיא יודען ניכט אללעס
טהון! מיט ווייטריאָל פערגיפטען זיא דען בראננט-
וויין, מיט זאנד פערמישען זיא דאס מעהל. (היער
צעהלטע אישטוציי אללע „על חטאים" איבער דיא
יודען אויף.) אויך דען באָרזען-שווינדעל אונד דען
באָרזען-קראך בעטרייבען אונד פערשולדען נור
דיא יודען. ניכט דיא יודען זינד בייא אונס אין גלות
זאָנדערן וויר זינד עס בייא דען יודען! זעלבסט דען
יידישען רויבמאָרדער טראכטען דיא יודען דער גע-
רעכטיגקייט צו ענטציעהען. מאן מאָגע דאהער דאס
יודען-עמאנציפאציאָנס-געזעטץ פאָם יאהרע 1867
דעם יוסטיצ- אונד קולטוס-מיניסטער איבערגעבען,
דאמיט זיא עס ענטוועדער אבענדערן אָדער גענצ-
ליך אבשאפפען זאָללען."

נון נאהם דער דעפוטירטע אלבערט בערזע-
וויטצי (אלס רעפערענט דער פעטיציאָנס-קאָממיס-
סיאָן) דאס וואָרט; ער זאגטע: „געעהרטעס הויז!
דאס געזוך דער גייסטליכען געגען דיא איינפיהרונג
דער ציוויל-עהע קאנן דעריעניגען קאָממיססיאָן,
וועלכער איבער דאס ציוויל-עהע-געזעטץ איין גוט-
אכטען אבגעבען זאָלל, צוגעוויעזען ווערדען. וואס
אבער דאס געזוך אים אבשאפפונג דער יודענ-
עמאנציפאציאָן בעטריפפט, זאָ וויל איך פאָלגענ-
דעם זאגען: עס פפלעגט וואָהל דער פאָלל איינ-
צוטרעטען, דאס מאן איין בערייטס איינגעפיהרטעס
געזעטץ פיר גענצליך פערפעהלט אָדער פיר מאנ-
געלהאפט פינדעט אונד דאהער ענטוועדער דעססען
גענצליכע אבשאפפונג אָדער דעססען פערבעססע-
רונג פאָרדערט. אבער, ערסטענס פינדען וויר דאס
יודען-עמאנציפאציאָנס-געזעטץ ניכט פעהלערהאפט
אונד ניכט מאנגעלהאפט — אונד צווייטענס איזט
דאס יודען-עמאנציפאציאָנס-געזעטץ ניכט עטווא
איין געוואָהנליכעס פערוואלטונגס-געזעטץ, זאָנדערן
איינעס, וועלכעס צו אונזערען פונדאמענטאל-גע-
זעטצען געהאָרט אונד איינען וועזענטליכען בע-
שטאנדטהייל אונזערער קאָנסטיטוציאָן בילדעט.
צום בעגריפפע איינעס יעדען פרייען שטאאטעס גע-
האָרט דיא פאָליטישע אונד בירגערליכע רעכטס-
גלייכהייט. עס איזט דאהער זאָגאר געגען דיא ווירד-
דע דעם פארלאמענטעס, נור דיא מאָגליכקייט פיר
דיא אבשאפפונג דעם יודענעמאנציפאציאָנס-געזעט-
צעס אויפקאָממען צו לאססען. יא, דאס גאנצע הויז
מוס היער וויא איין מאנן אויפשטעהען אונד פיר
דיא פערווערפונג איינעס זאָלכען געזוכעס שטיממען.
אין פרייער שטאאט דארף אים נאָטהפאללע זאָ
פיעלעס אבשאפפען, אבער דיא אבשאפפונג איינעס
יודען-עמאנציפאציאָנס-געזעטצעס הייסט זאָ פיעל,
אלס דיא טיעפסטען גרונדלאגען דעם שטאאטעס ער-
שיטטערן אונד דאס הויפט-פרינציפ דעם שטאאטס-
לעבענס פערלייגנען.

נון ערהאָב זיך מיניסטער-פרעזידענט טיסאָ
אונד זאגטע: „הערר אישטוציי בעניידעט דייטשלאנד
אונד רוסלאנד אום איהרע יודענפערפאָלגונגען; איך
שעטצע וואָהל יעדע נאציאָן, אבער אום דיעזען
רוהם בענייד איך דיא דייטשע אונד רוסישע נא-
ציאָן ניכט. אישטוציי בענייידעט רוסלאנד, וויל עס
קיין פארלאמענט האט, אונד וויל איין קורצער
בעפעהל דעם רוסישען קאיזערס גענוגט, 3 מיללאָ-
נען יודען אויסצוטרייבען. נון, דאס איזט געשמאק-
זאכע. איך בין איבערצייגט, דאס עס אים גאנצען
אונגארישען רייכסטאגע קיין צווייטער זיך פינדעט

פֿאַלגונגען שטאטטגעפֿונדען האבען. דער דאָרטיגע גובערנער ערקלערטע אבערמאלס, געגען די יו-דען-פֿערפֿאָלגונגען ניכטס טהון צו קאָננען. ביז ער קיינע ווייזונג היעצו אויס פעטערסבורג ערהאַלט! — דיעזע ערקלערונג האט אונטער דען יודען איינע גראָסע ניעדערגעשלאגענהייט הערפֿאָרגערופֿען, דא מאן נון די פֿאָרטוויע הערענדע וויעדערהאָלונג דער פֿערפֿאָלגונגען בעפֿירכטעט.

*(רוסישע פֿליכטלינגע.) אויס קראקויא ווירד פֿאָם 14-טען פֿעבער בעריכטעט: היטע זינד 50 יידישע פֿאמיליען אויס קיעוו היער איינגעטראָפֿפֿען, די פֿאָן היער נאך אמערי-איסוואנדערן. עס וואורדען פֿיר די אונגליקליכען איך געלד-זאממלונגען פֿעראנשטאלטעט.

*(דיא יודענ-לעהרער אים אונגארישען רייכסטאג.) אם 15. דיעזעס קאם איך די אנגעלעגענהייט דער יידישען לעהרער אונגארנס אים פּארלאמענטע צור שפּראכע. דער דעפּוטירטע טורגאָני פֿאָדערטע נעמליך דען מי-ניסטער-פּרעזידענטען אויף, די לעהרער אין דען יידישען געמיינדען מיט אללעם נאכדרוקע צו אונ-טערשטיטצען, ווייל דיעזע פֿאָן דען יודען מיס-האנדעלט אונד אָפֿט אָהנע אללען שטיכהאלטיגען גרונד אויס איהרעם אמטע געיאגט ווערדען. עס מיסטע דאריף געזעהען ווערדען, דאס די רעכטע, וועלכע אים אללגעמיינען לאנדעס-שולגעזעטצע דען לעהרערן בעטרעפֿפֿס איהרער שטעללונג געזיכערט זינד, איך בעציגליך דער לעהרער אן יידישען גע-מיינדען צור פֿאָללען געלטונג געלאנגען, דא זאָנסט דאס יידישע שול-וועזען צו גרונדע געהען מיסטע.— היערויף אנטוואָרטעטע דער קולטוס-מיניסטער: „די ליידען דער יידישען לעהרען זינד מיר בע-קאננט. ליידער קאנן דעם איבעל ניכט אבגעהאָל-פֿען ווערדען, דא די יידישען לעהרער אללײן אן איהרער אונגליקליכען לאגע שולד זינד. ווענן איין יידישער לעהרער אנגעשטעללט ווירד, זאָ אונטער-שרייבט ער געוויהנליך איינען אויפֿנאהמס-פֿער-טראג, דער פֿיר איהן די מאָגליכסט אונגינסטיגען בעשטימטונגען ענטהאַלט אונד וואָ איין אויסדריק-ליכער פֿערטראג פֿאָרהאנדען, דא קאנן יא עבען נור דיעזער אלס מאסגעבענד בעטראכטעט ווערדען!“ די אנטוואָרט דעם קולטוס-מיניסטערס וואורדע אנגענאָממען.

*(איבער די ראבבינער-פֿערזאממלונג אין לעמבערג), וועלכע דיענסטאג, אם 14-טען דיעזעס, בעגאָננען, זינד אונס ביזהער קיינע נעהערען בעריכטע צוגע-קאָממען. די „נייע פֿרייע פּרעססע“ וויים נור זאָ-פֿיעל צו מעלדען, דאס די יידישען שטודענטען דער קראקויער אוניווערזיטעט איינען פּראָטעסט גע-גען די דורך די פֿעראנלאססונג איהרעם ראבבי-נערס הערדן שרייבער׳ שטאטטפֿינדענדע פֿערזאמט-לונג דער אָרטהאָדאָקסען ראבבינער גאליציענס אונד געגען דערען בעשליססע פֿעראָפֿפֿענטליכטען. — נון, אים דיעזען פּראָטעסט ווירד זיך זיכער ניע-מאנד קיממערן. די לעמבערגער ראבבינער-פֿערזאממלונג וויללן מאסרעגעלן געגען דאס טריי-בען דער נעאָלאָגען אונד רעפֿאָרמער אונד געגען די ערריכטונג איינעם ראבבינער-סעמינארס טרעפֿ-פֿען. דער פּרעזעס דער אונגארישען אָרטהאָדאָק-סען לאנדעס-קאנצלייא האט זיך דאהער עבענ-פֿאללס נאך לעמבערג בעגעבען, אום דער ראבבי-נער-פֿערזאממלונג דען וועג צו צייגען, וויא מאן די ערריכטונג דעם ראבבינער-סעמינארס פֿער-הינדערן קאנן! —

דָבָר אל בני ישראל!

למען הסר לזות שפתים אמרתי בלבי לערוך דברים אלה להפיצם בישראל. הנה נתונות בידי שו"ת ממוח"ז הגאון מאור הגולה תהלתו בקצוי תבל מהר"ם בנעט זצ"ל ואחרי יגיעה רבה עזרני ה' לסדרן על ד' חלקי הש"ע וככלות המלאכה נפשי שקקה להוציאן לאור עולם ויען קצרה ידי לבצע מחשבותי בקשתי איש נאמן לשלחו לעבור בשערי ישראל במושבותם לקבץ חתומים ולקחת מעות קדימה איש כנדבת לבו ויגעתי ומצאתי איש כלבבי את הרבני מו"ה אליעזר וואהל מפה ויהי אך יצוא יצא והרחק לא הרחיק ללכת והנה קול רעש לקראתו לאמור הלא זה כמו שנתים ימים עבר עלינו איש א' במגילת ספר כתוב עליו שחברו הגאון מהרמ"ב ז"ל על כמה סוגיות הש"ס ונשלח מאת הה"ג מוה' בעריש נ"י אבד"ק קאלוב וכפי הנשמע הלך השליח ברמאות כי הספר לא יצא לאור וגם אכל את כספינו. כה ענו ואמרו כמעט בכ"מ בואו ואחרי הדרישה נמצא כנים הדברים ולא עוד כי איש הנ"ל התהלך בארץ לארכה ורחבה בגליל העליון והתחתון וע"כ שלוחי הנ"ל נסג אחור וישב לביתו וגם אני ראיתי כי לא נכון להוסיף לשלחו היות לשואי אבטיח שהמאסף הזה איש טהור נקי כפים כי לא יתנו אומן לו וחוטא א' יאבד טובה הרבה. ע"כ הנני מפרסם במכתב גלוי הזה לכל אלה אשר נתנו מעות הקדימה לשלוח האמור מי שמבקש להשיב כספו אליו יפנה אלי במכתבו וכאשר אמצאהו רשום בספר החתומים אני מוכן להשיבו לידו, ומי שרצונו להניחו אצלי עד בוא מועד ההדפסה לס' הזה יהי' שמור מעותיו בעזה"י בידי עד עת מצוא להוציאו לאור. והן אמת כי רק מעט הוא אשר נאסף ע"י שלוחי אחרי בוא השמועה מהנשלח ע"י ניסי הרב הנ"ל וכל הסכום עולה קרוב למספר ארבעים זהו' וגם בזה נכלל אשר לקח ציר אמונים שלי חלקו וגם ההוצאות. ובכ"ז אשלים אי"ה כל החסרונות מכיסי.

ומדי דברי פה אעורר את בעלי המדפיסים מאחינו ב"י הקרובים והרחוקים, מי אשר יעלה ברוחו התהור לקחת את הספר היקר הזה על ידו להדפיסו על הוצאותיו ירוץ אלי מכתבו ובלי ספק יתפשר עמי בדרך קל מאוד כי בצע כסף רחק ממחשבתי וכל עמלי הי' רק לכבוד מוח"ז הגאון הנ"ל. ואקוה כי כל הקרב למלאכת הקודש הזאת תעשינה ידיו תושיה ושכר פעולתו לפניו אי"ה. ד"א למען האמת ולגדיל התורה ולהאדירה. — טאָלטשווא יע"א, בחודש שבט תרמ"ב.

אברהם יצחק גליק, חופק"ק הנ"ל.

טעלעגראַפֿישע דעפּעשע.

זידליך פֿאָן פֿאָטשא טראַף מאן אויף 500 רע-וואָלוציאָנערע. אם 15. פֿעבער האט איינע שלאכט געגען 250 רעוואָלוציאָנערע שטאטטגעפֿונדען, די רעוואָלוציאָנערע וואורדען גאנץ צערשפּרענגט אונד זיא פֿערלאָרען 4 טאָדטע אונד מעהרערע פֿערוואונ-דעטע. אונזערע סאָלדאטען ערליטטען קיינע פֿער-לוסטע. —

נעשעפטסבעריכט.

פּעסטער פּרייזע.

נעטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואר געסטערן ווענינ צו מארקטע געבראכט. דער פֿערקויף וואר שוואך. 1000 מעטרצ׳ וואורדען פֿערקויפֿט.

ווייצען, טהייס- 100 מטרצ׳ 78,2 קילאָ 12,90 גולד. — 200 מטרצ׳ 77'5 ק׳ 12,85 גול. 600 מטרצ׳ 77,5 קילאָ 12'80 גולד. 100 מטצ׳ 77 קילאָ 12.75 גולד.— אָבערלענדער 100 מטרצ׳ 70 ק׳ 11'30 גול. 360 מטרצ, 71,5 ק׳ 12'15 גולד׳ 300 מעטרצר׳ 76'4 קילאָ 12.35 גולד.— פעסטער-באָדען 200 מעטער-צענטנער 77'5 קילאָ 12,40 גולד. 100 מעטערצ׳ 75,6 קילא 12'25 גולדען, (אללעס פער דרייא מאָנאטע.)

פּעסטער שלאכטפֿיעה-מארקט. ביי דער אם 16-טען ד. מ. היער אין פּעסט אבגעהאלטענען וואָכענ-מארקטע וואורדען 1477 שטיק גראָס- אונד 1937 קליינ-פֿיעה צו מארקטע געבראכט. היעפֿאָן וואורדען פערקויפֿט: 19 שטיס שטיערע, פער שטיק פֿאָן 74—195 גולדען — 721 אָכסען דאס פּאאר פֿאָן 170—300 גולד. 585 קיהע, דאס פּאאר פֿאָן 155—260 גולד. 132 מעלק-קיהע דאס שטיק פֿאָן 70—180 גול. 30 שטיק ביפֿפֿעל, דאס פּאאר צו 175—196 גול. 720 שטיק קעלבער, דאס שטיק פֿאָן 10—28 גולד. 1217 שטיק לעממער דאס פּאאר 4 — 8 גולד. פּרייזע פער 100 קילאָ: אָכסענ-פֿלייש 49 — 52 גולד׳ קוה-פֿלייש 47—49'50 גולד., קאלב-פֿלייש 60 — 80 גול׳ ביפֿעל-פֿלייש 46—48 גולד.

לאָטטאָ-ציעהונג פֿאָם 15. פֿעבער 1882.

ברינן 17 32 41 89 58

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קאָנקורז.

ביי דער איזראעליטישען קולטוס-געמיינדע צו Ó & Uj Kécske (פּעסטער קאָמיטאט) איזט די שטעללע איינעס ש"ץ ומ"ץ שוחט ובודק וקורא, מיט דעם 1-טען מאי ל. י. צו בעזעטצען. יאהרעס-געהאלט 300 גולדען, פֿרייע וואָהנונג אונד גאנצע שחיטה. רעפֿלעקטאנטען מיססען מיט צייגניססען פֿאָן אנערקאנטען אָרטהאָדאָקסען ראבבינען פֿערזעהען זיין אונד האבען דיעספֿעלליגעס געזוך ביז לענגסטענס 15. אפּריל אן דען אונטערפֿערטיגטען פֿאָרשטעהער איינצוזענדען. די רייזע-שפּעזען ווערדען נור דעם אקצעפּטירטען פֿערגיטעט.

1—3 ארמין קאשטיבער, פֿאָרשטעהער.

פֿרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פֿריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
נאָרדאונגאריש׳	74	—.——
" "	75	11.65—11,75
" "	76	11.80—11.85
" "	77	11.90 12.—
" "	78	12.05—12.15
" "	79	12.20—12.30
" "	80	12.35—12.40
פּעסטער באָדען נייער	—	—.——.—
" "	75	12.05—12.10
" "	76	12.15—12.20
" "	77	12.25—12.35
" "	78	12.40—12.50
" "	79	12.55—12,60
" "	80	12.65—12 70
טהייס	—	—.——.—
" "	75	12.25—12.30
" "	76	12.35—12.45
" "	77	12,50—12.60
" "	78	12.65—12.75
" "	79	12.80—12.85
" "	80	12.90—12.95
ווייסענבורגער	75	12,15—12 20
" "	76	12.25—12'35
" "	77	12 40—12.50
" "	78	12.55—12 65
" "	79	12.70—12.75
" "	80	12.80—12.85

פֿריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן	72	8.80— 9.10
גערסטע מאלץ	62	—.——.—
גערסטע פוטטער	62	7.70— 7.50
האפער	40	7.95 — 7.55
קוקוריץ באנאטער	75	7.35 — 7.30
אנדערער	73	7.25— 7.20
הירזע	—	—.——.—

[illegible]		100 קילאָגראמם
ווייצען	פער פֿריה-יאהר	12.13
	"	—.—
	"	—.—
קוקוריץ	פֿריה-יאהר "	7.35
גערסטע	"	—.—
האפער	"	8.32
"	"	—.—
ריפּס	"	—.—

באללען-מעהל

	פל.	קר.
נומער 0 (דער באללען צו 100 קילאָגראמם פּיס זאק)	22	40
" 1	21	80
" 2	21	20
" 3	20	60
" 4	19	80
" 5	19	30
" 6	18	60
" 7	17	60
" 8	16	60
" 8½	14	60
שפּיריטוס: אלטע פעטהאָרע פרעסהעפֿע	33	75
" נייע " קארטאָפֿפֿעל	31	25

קורז-טאבעללע פֿאָם 16. פֿעבער.

געלד־קורז

	פל.	קר.
ווילבערראשיא	100	—
דוקאטען	5	60
עסטרייכ־אונגארישעס 8 גולדען גאלד־שטיק (20 פראנקס)	9	52
נאפאלעאנדאר	9	52
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	45
20 מארקשטיקע	11	67
פאפיער־רובעל	1	21

לאָזע.

	פל.	קר.
1854-ער 4 פּערצענטיגע שטאאטס־לאָזע	118	—
1860-ער " גאנצע	129	—
דעטטא " האלבע	132	—
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	172	—
דעטטא " 50 "	168	—
קאמא רענטענשיינע	36	—
טירענ־לאָזע	23	—
קרעדיט-לאָזע	175	—
קלאריי־לאָזע צו 40 גולדען	39	50
דאנוי־דאמפשיפפ־פאהרט־לאָזע	109	—
אינסבּרוקער לאָזע	24	—
רעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	17	50
ראאבער לאָזע " 20 "	19	—
אפענער לאָזע " 40 "	41	—
פּאלפֿי לאָזע " 40 "	37	—
רודולפֿס־לאָזע " 10 "	20	—
סאלם־לאָזע " 40 "	—	—
זאלצבורגער לאָזע " 20 "	23	—
סט.־גענאיס לאָזע " 40 "	44	—

לאָזע.

	פל.	קר.
סטאניסלויס לאָזע צו 20 גולד.	26	—
טריעסטער לאָזע " 100 "	127	—
דעטטא " 50 "	64	—
וואלדשטיין-לאָזע " 20 "	29	20
ווינדישגרעטץ-לאָזע " 20	38	—
אונגאריש-פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	113	25
טהייס-שראל-לאָזע	108	50
וויענער-לאָזע	122	30

ווערטה-פאפּיערע

	פל.	קר.
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	117	90
דעטטא צו 4 פּערצענט	85	80
אונגארישע פאפּיער-רענטע	85	60
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	96	—
טעמעשער באנאטער	95	—
זיעבענבירגישע	96	—
גאליציש	102	—
בוקאָווינא	100	50
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	131	—
וויינצעהענט-אבלאָזונגס-אבליגאציאָנען	97	25
פּפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדען-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּערצענט	101	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען באנק צו 5½ פּערצענט	102	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדען-קרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינהאלב פּערצענט	98	50
דער אָסטבאהן	93	—
דער נאָרדאָסטבאהן	156	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1882. — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard

וועלכעם פֿאַר יאהרען איינסט העררר גרייטער אין
דיעזעם הויזע אויסשטיעס. אַבגלייך איך אוים אכ-
טונג פֿאַר דעם פּארלאמענטע דאס וואָרט נור אנ-
דייטע, אבער ניכט אויסשפּראַך. (בעקאננטליך האט
דער גייסטליכען-דעפּוטירטע גרייטער פֿאַר יאהרען
איינעם אבגעאָרדנעטען, דער געגען דיא קירכע
שפּראך, דאס פֿערעכטליכע וואָרט „פֿפֿוי" צוגערו-
פֿען.) אבער אויך דער העררר פֿינאנצ-מיניסטער דו-
נאיעווסקי אייסערטע יינגסט, דאס איך מיינע שטעל-
לונג אלס דעפּוטירטער בעניטצע, אום אנדערע לייי-
טע צו בעליידיגען, דא איך פֿיר מיינע אייסערונגען
אים הויזע ניכט בעשטראָפֿט ווערדען קאנן. ער בע-
טראכטעטע דיעם אלס פֿיינהייט. אינדעם איך אויי-
סער דעם פּארלאמענטע עס וואגען זאָללטע, יע-
מאנדען צו בעליידיגען! — איך ווייס אבער, דאס איך
ניעמאנדען בעליידיגט האבע, זאָנדערן דאס דער
העררר פֿינאנצמיניסטער מיך פֿאָן זיינער „מיטע"
(רייבער-באנדע), וואָרונטער יענע שורנאליסטען צו
פֿערשטעהען, וועלכע אללע געגנער דער רעגיערונג
מיט איהרען שימפֿפֿערייען איבערהייפֿען) זייט וואָ-
כען אייפֿ'ם העפֿטיגסטע פֿערפֿאָלגען לאָסט, וואס
מיך אינדעם אין מיינעם קאמפֿפֿ געגען דיא שלעכ-
טע פּאָליטיק דער רעגיערונג ניכט ענטמוטהיגען
קאנן. איבריגענס ריכטע איך דיא פֿראגע אן דען
העררן פֿינאנצמיניסטער, וואָ איך איהן דענן אויי-
סערהאלב דעם פּארלאמענטעס טרעפֿפֿען קאנן!" —
(דיעזע וואָרטע בעדייטען זאָפֿיעל אלס איינע העריים-
פֿאָרדערונג צום דועלל. — אימטעררהין איזט עס זעהר
בעדויערליך, וועננ אין יידישער דעפּוטירטער,
זעלבסט וועננ ער רעכט האט, זאָ ווייט זיך הינרייי-
סען לאָסט, דא היעדורך ביי דער רעגיערונג דער
האס געגען א ל ל ע יודען ערוועקט ווירד. איב-
ריגענס וואורדע העררר גייוויהטה וועגען דעם אויס-
דרוקעס „מיטע" (רייבער-באנדע) פֿאָם פּרעזידענ-
טען „צור אָרדנונג" גערופֿען. דאס העטטע ער זיך
וואָהל ערשפּארען קאָננען.)

* (צ ו ר פֿ ע ר ב ע ס ס ע ר ו נ ג ד ע ר
ל א ג ע ד ע ר ר ו ס י ש ע ן י ו ד ע ן.) אויס
פּעטערסבורג ווירד בעריכטעט: „גראָסעס אויפֿזעהען
ערגעגט אין דען היעזיגען רעגיערונגס-קרייזען איין
זאָעבען פֿעראָפֿפֿענטליכטער פּלאן דעם יידישען גע-
לעהרטען דר' מאנדעלשטאמם. זיין פּלאן געהט
נעמליך דאהין, דיא לאגע דער יודען אין רוסלאנד
אין איינער ווייזע צו פֿערבעססערן, דאס היעדורך
אויך דעם רוסישען שטאאטע איין אייסערסט גראָ-
סער נוטצען ערוואכסען ווירדע. ער ווינשט נעמליך,
דאס דיא רעגיערונג דען יודען אין דען וועניג בע-
פֿאָלקערטען פּראָווינצען דעם גראָסען רוסישען ריי-
כעס גרונדשטיקע געבע, וועלכע זיא בעארבייטען
זאָללען. ער רעכנעט אויס, דאס דיא בעארבייטונג

דער ביזהער אונבעניטצטען גרונדשטיקע דורך יודען
דעם שטאאטע זאָ פֿיעל איינטראגען ווירדע, דאס
ער היעדורך ניכט נור דיא יעהרליכען צינזען פֿיר
דיא שטאאטס-שולדען אים בעטראגע פֿאָן 50 מיל-
ליאָנען בעשטרייטען, זאָנדערן אויך אללע שולדען
איבערהויפּט נאך אונד נאך טילגען קאָננטע. העררר
דר' מאנדעלשטאמם, דער זיך אויף דעם געביעטע
דער פֿאָלקס-ווירטהשאַפֿט איינען זעהר קלאנגפֿאָל-
לען נאמען דורך פֿערשיעדענע ווערקע ערוואָרבען,
וועיזט דיא ריכטיגקייט זיינעס פּלאנעס ציפֿפֿערמעסיג
נאך. דער פּלאן איזט אין איינעם אמטסבלאטטע
ערשיענען, וואס צו בעווייזען שיינט, דאס דיא רוסי-
שע רעגיערונג דענזעלבען ביללינגט. אויך ביי דען
יודען שטעהט דר' מאנדעלשטאמם אין גראָסעם
אנזעהען, דא ער דאס ערסטע מאל דיא ביבעל אינס
רוסישע איבערזעטצט האט. דערזעלבע בעגלייטע-
טע אויך מעהרערע יאהרע הינדורך אים רוסישען
קולטוס-מיניסטעריאום איין אמט, דא איהם דיא רע-
געלונג דעם יידישען שול-וועזענס איבערטראגען
וואר. נון הייסט עס, דאס דיא רעגיערונג איהן
צום מיטגליעדע יענער קאָממיססיאָן ערנעננען ווירד,
וועלכע בעקאננטליך צור לאָזונג דער יידישען פֿרא-
גע איינגעזעטצט וואורדע." — זאָ ווייט דער פּעטערס-
בורגער בעריכט. דער אללערדינגס פֿיעל ערפֿרייי-
כעס ענטהאַלט. קאָממט דיעזער פּלאן ווירקליך
צור אויספֿיהרונג, דאנן ווירדע דיא אויסוואנדערונג
דער רוסישען יודען נאך אמעריקא באלד אויפֿהאָ-
רען. פֿרייליך פֿירכטען וויר, דאס דורך איינען זאָל-
כען פּלאן ביי דען אונגליקליכען יודען נור נייע
האָפֿפֿנונגען ערוועקט ווערדען, דיא זיך ענדליך אבער
אלס טיישונג הערויסשטעללטען. אללעין אימטעררהין
פֿערדיענט דיעזער פּלאן איינע ערנסטע בעשפּרע-
כונג. — מערקווירדיג איזט עס, דאס גלייכצייטיג אין
אָדעססא איין פּלאן צור פֿערבעססערונג דער לאגע
דער יודען אויפֿטויכט, דער אים פֿאָרהיניין פֿאָן יע-
דעם וואהרען יודען פֿערדאממט ווערדען מוס. עס
ווירד נעמליך אויס אָדעססא געמעלדעט: היער איזט
אונטער דעם נאמען „ניי-איזראעל" איינע נייע יידי-
שע סעקטע אים ענטשטעהען, דיא זיך דיא אויפֿגא-
בע געשטעללט, דיא „פֿערשמעלצונג דער יודען מיט
דען רוסען" הערבייצופֿיהרען. אן דער שפּיטצע דיע-
זער סעקטע שטעהט איין שול-לעהרער, וועלכער
פֿאָלגענדעס פּראָגראמם פֿעסטשטעללטע: 1) דער
„תלמוד" ווירד פֿערוואָרפֿען, דא דיא ארט אונד וויי-
זע, וויא דיעזער דיא יידישע רעליגיאָן ערקלערט,
פֿיר דיא יודען ש ע ד ל י ך איזט! — 2) נור דיא
פֿינף ביכער מ אָ ז ע ס (חמשה חומשי תורה)
ווערדען אלס היילינג בעטראכטעט; — 3) דיא סאַ-
באט-רוהע ווירד אויף דען זאָננטאג פֿערלעגט; —
4) דיא בעשניידונג (ברית מילה) ווירד אבגעשאַפֿפֿט;

— 5) דיא געבעטע ווערדען געקירצט, דאָך בלייבט
דיא העברעאישע שפּראכע ביבעהאלטען; — 6) דיא
„שחיטה" ווירד בעזייטיגט, דאמיט יודען אונד כריס-
טען צוזאממען שפּייזען קאָננען; — 7) עס ווער-
דען נור יענע פֿייערטאגע בעאָבאכטעט, דיא אין
דער ביבעל פֿאָרקאָממען; דיא פֿאָם „תלמוד" שפּע-
טער הינצוגעפֿיגטען דאגעגען ווערדען בעזייטיגט,
נאמענטליך זאָללען „חנוכה" אונד „פּורים" ניכט
מעהר געהאלטען ווערדען; 8) דיא רוסישע שפּרא-
כע ווירד אלס מוטטער-שפּראכע אנערקאננט; דיא
רוסישען געזעטצע ווערדען אלס היילינג ערקלערט;
— 9) דיא מיטגליעדער דער סעקטע פֿערפֿפֿליכטען
זיך געגענזייטיג, דאס ניעמאנד אוים איהרער מיטטע
זיך דער מיליטער-פּפֿליכט ענטציעהען ווערדע; —
10) אללע קינדער, דיא אים ערסטען יאהרע דער
גרינדונג דיעזער סעקטע געבאָרען ווערדען, מיססען
דען נאמען דעם רוסישען קאיזערס — נעמליך אלעק-
סאנדער — ערהאלטען. — זאָ ווייט דאס פּראָגראמם.
יעטצט ווירד בערייטס איין געזוך אן דיא רעגיערונג
פֿאָרבערייטעט וועגען בעשטעטיגונג דיעזער סעקטע.
גלייכצייטיג ווירד אין דעם געזוכע דער וואונש אויס-
געשפּראָכען, דאס דען מיטגליעדערן דיעזער סעקטע
ניכט נור דאס פֿאָללע בירגעררעכט, זאָנדערן אויך
דיא ערלויבניס ערטהיילט ווערדע צור שליעסונג
פֿאָן עהען מיט ניכט-יודען. — וויר גלייבען, דאס דיא
רוסישע רעגיערונג דיעזעם שווינדעלהאַפֿטען טריי-
בען באלד איין ענדע מאכען דירפֿטע. זיא ווירד יא
איינזעהען, דאסס דאס גאנצע פּראָגראמם פֿאָלל
פֿרעכסטער פֿערלאָגענהייט איזט. ערסט ווירד ער-
קלערט, דאס דער „תלמוד" אבגעשאַפֿפֿט אונד בלאָס
דיא ביבעל אלס היילינג בעטראכטעט ווערדע. מאן
ווירדע דא מיינען, דאס דיא סעקטע זיך דען „קראים"
אנשליעסען וויללל. גלייך דאראויף הייסט עס אבער,
דאס דיא סאבבאטה-רוהע אויף דען זאָננטאג פֿער-
לעגט אונד זאָגאר דיא בעשניידונג אבגעשאַפֿפֿט ווער-
דען מיססע! יא, דאס דיא גאנצע „שחיטה" צו בעזיי-
טיגען זייא. אונד דיעזעלייטע האבען נאָך דיא פֿרעכ-
הייט צו בעהויפּטען, דאס זיא דיא ביבעל יא אלס
„היילינג" בעטראכטען! א י י ן געדאנקע אים גאנ-
צען פּראָגראממע איזט איין לייידליכער, נעמליך, דאס
דיא קינדער, וועלכע אים ערסטען יאהרע דער גרינ-
דונג געבאָרען ווערדען, צו עהרען דעם קאיזערס דען
נאמען „אלעקסאנדער" ערהאלטען זאָללען. אללעין
דיעזער געדאנקע איזט יא ניכט נייא, זיא האבען
דענזעלבען עבען פֿאָן יענען מעננערן געשטאָהלען,
דיא זיא הירד פֿערוואָרפֿען דער „תורה שבעל פּה"
אָפֿפֿענטליך פֿעראכטען. אלס אלכסנדר מוקדון נעמ-
ליך צור צייט דעם בית שני נאָך ירושלים קאם, דא
בעשלאָססען בעקאננטליך דיא חכמי ישראל, דאס
אללע קינדער, דיא אין דעמזעלבען יאהרע געבאָ-

דינאָ) איהר ווערדעט יאָם פֿאָן דען טיראננען בעפֿרייען
אינד דיא פֿרייהייט וויעדער הערשטעללען."

„וואָהל אינד בראוו געשפּראָכען! (זאגטע רייענצי)
אבער וויא איך אין אייערען שריפֿטען געלעזען, פֿינדעט
יעדער מאָרד, אונד זעלבסט דער גערעכטע, ראכע אונד וויע-
דער-פֿערגעלטונג. איך ערינגערע מיך אן יענען ווייזען, דער
אלס ער איינען מענשליכען שעדעל אויף דעם וואססער
שווימטען זאה, דיעזעם צוריעף: „וויל דוא איינען אנדע-
רען ערטרענקטעסט, וואורדעסט דוא ערטרענקט, אונד דיינע
ערטרענקער ווערדען עבענפֿאללס ערטרענקט ווערדען!" אויך
דעם ברוטוס וואר אין דער שלאכט בייא פֿיליפּפּי דער
גייסט דעם ערמאָרדעטען יוליאוס צעזאר ערשיענען אונד
פּראָפֿעצייהטע איהם זיין באלדיגעס ענדע. ברוטוס אונטער-
לאג אויך אין דער שלאכט בייא פֿיליפּפּי אונד שטירצטע זיך
אין זיין שווערט. וועלכער געהיים-קונדיגע קאנן מיר פּראָ-
פֿעצייהען, אָב עס אויך מיר ניכט זאָ וויא ברוטוס ערגע-
הען ווערדע!"

„איך פּראָפֿעצייהע עס אייך, (זאגטע אבולאפֿיא) איך
זאגע אייך, זאָ לאנגע איהר נאָך בייא דעם גוטען וויללען,
דיא פֿרייהייט אללער פֿאָלקער אונד נאציאָנען הערצושטעל-
לען, בלייבען ווערדעט, זאָ לאנגע האבט איהר דאס שיק-
זאל איינעס ברוטוס ניכט צו פֿירכטען! מערקעט אבער,
וועננ איהר אויף דער האָכסטען האָהע דער זאָננע נאהע
שטעהט, לאססעט אייך יא ניכט פֿאָן דעם שארפֿען ליכטע
בלענדען, דענן פֿיעלע קאמען ביז אויף דיעזע האָהע, אונד
אום זאָ טיעפֿער וואר דאנן איהר פֿאלל."

„נון גוט, (זאגטע רייענצי) דער טאג איזט ניכט מעהר
פֿערן, אן וועלכעם ראָם אוים זיינער אשע וויעדער ערשטע-

הען ווירד. דיא גערעכטיגקייט ווירד דיא אונטערדריקער
פֿערניכטען. ראָם אונד מיט איהם מעהרערע שטאאטען דער
וועלט זאָללען פֿרייע פֿאָלקער האבען. מיינע שטימע ווירד
צוערסט דאס שלאכט-געשריא דער פֿרייהייט ערשאללען
לאססען אונד מיינע האנד ווירד צוערסט דיא פֿאהנע דער
פֿרייהייט ערהעבען."

פּלאָטצליך וואורדע דעם רייענצי דיא אנקונפֿט דעם
בישאָפֿ'ס, דער דאמאלס אין ראָם דער שטעללפֿערטרעטער
דעם פּאפּסטעס וואר, געמעלדעט. אבולאפֿיא אונד מעדינאָ
וואָללטען זיך ענטפֿערנען, אבער רייענצי בעדייטעטע איה-
נען, דאס זיא בלייבען מאָגען. — „וואס יעטצט דאס אָבער-
הויפּט דער קאטהאָלישען וועלט מיט מיר צו שפּרעכען
האט, דירפֿען אויך יודען אנהאָרען. (זאגטע ער) איך וויני-
שע זאָגאר, דאס איהר מיינעם געשפּרעכע מיט דיעזעם בי-
שאָף בייוואָהנעט."

דער בישאָף, וועלכער עבענפֿאללס אין בעגלייטונג
איינער גראָסען סאָלדאטען-שאאר געקאָממען וואר, (דענן
דיא צושטענדע אין ראָם וואַרען דאמאלס זאָ אונזיכער,
דאס זיך זעלבסט דער פֿערטרעטער דעם פּאפּסטעס נור אין
בעגלייטונג פֿאָן בעוואַפֿפֿנעטען זיכער פֿיהלען קאָננטע)
טראט נון אין דען ביבליאָטהעקען-זאאל רייענצי'ס איין, —
אונד דא ער מערקטע, דאס רייענצי ניכט אללעין זייא, וואַרף
ער אויף דיעזען איינען בעפֿרעמדענדען בליק; רייענצי אבער
זאגטע: „אייערע היילינקייט מאָגען פֿערצייהען, וועננ איך
היער מיינע בעסטען פֿריינדע אונד דיא פֿריינדע אונזערער
זאכע פֿאָרשטעללע. עס זינד דיא העררען אבולאפֿיא אונד
מעדינאָ, רעכט בראווע יודען, וועלכע מיך מיט געלד אונד
ראשה אונטערשטיצען."

„דיעזע הערען (זאגטע דער בישאָף) ברויכען קיין
בעססערעס צייגניס אלס אייערע פּאאר עמפּפֿעהלענדען
וואָרטע. אויך זיינע היילינקייט אונזער פּאפּסט קלעמענס VI
פּפֿלעגט בייא דען גוטען, בראווען אונד געלעהרטען יודען
ראשה צו האָלטען."

נאכדעם דער בישאָף ווירדיג עמפּפֿאנגען וואורדע
אונד פּלאטץ גענאָממען האטטע, זאגטע ער: „נון, גלויבע
איך, בעדורפֿטען וויר מעהר טרייער פֿריינדע, אלס עבען
יעטצט. עס האנדעלט זיך ניכט מעהר אום דיא נעפּאָטהר
אונזערער רעליגיאָן, זאָנדערן אויך אום דיא געפֿאַהר דעס
פֿאָלקעס, צו וועלכעם איך אויך דיא יודען רעכנע. דיעזע
עווינען טומולטע, דיעזע עווינען קעמפּפֿע אונד פּלינדערונגען
אין ראָם מיססען אללען מענשען איין גרייעל זיין."

רייענצי פֿערשטאנד עס, מיט דער שלויען גייסטליכ-
קייט עבענפֿאללס אויף איינע שלויע ווייזע פֿאָרצוגעהען.
ער וואוסטע, דאס דאמאלס דיא גייסטליכקייט נור פֿאָן
געלד אונד זעלבסטזוכט אונד פֿאָן איינגענוסין געלייטעט
וואורדע, אונד דאס עס איהר ניכט זאָ פֿיעל אום דאס וואָהל
דעס פֿאָלקעס, אלס אום דאס וואָהל דער קירכע אונד דערען
ערטראגניססע געלעגען וואר.

„אונד דיעזער שלעכטע צושטאנד (זאגטע רייענצי)
ווירד זאָלאנגע דויערן, ביז ניכט זיינע היילינקייט דער
פּאפּסט זעלבער גערוהען ווירד, היער אין ראָם, אין דעם
זיטצע זיינער פֿאָרפֿאהרען, וויעדער זיינע רעזידענץ צו ער-
ריכטען, אום דא מיט שטארקער האנד דיא געוואלטטהע-
טיגקייטען דער אדעליגען צו צינגלען."

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

דער דיעזען געשמאק טה״לט ! איך מ״נערז״יטס
פֿעראבש״יע דאס פֿאָרגעהען געגען ד״א יודען אין
ד״יטשלאנד אונד רוסלאנד. אין פֿ״עלען הינזיכטען
שעטצע איך וואָהל ד״א גראָסע ד״יטשע נאצ״אָן,
אבער דאס אין ד״יטשלאנד קראנקהאפֿטע בעווענונגען
צו טאגע טרעטען, דאס פֿ״הלען נ״כט נור ד״א יודען,
זאָנדערן א״ך ו״ר אונגארן, דא ז״ט א״נ״גער צ״ט
אין ד״יטשלאנד א״ך געגען ד״א אונגארן מ״ט פֿ״ע-
לער ל״ידענשאפֿט געהעטצט ו״רד. אין בעצוג א״ף
ד״א יודענפֿערפֿאָלג״נגען וואָללען ו״ר אונס אלזאָ
ד״יטשלאנד נ״כט צום „מוסטער" נעהמען ! הערר
א״שטו״צי בעשולד״גט ד״א יודען אלס וואוכערער,
אלס באָרזען-שו״נדלער אונד אלס פֿעראורזאכער
דעם באָרזען-קראכעס. נון, איך ו״לל עס נ״כט זא-
זאגען, דאס ק״ן א״נצ״גער יודע היער וואוכערער
אָדער שו״נדלער ז״א, אבער אנדער ז״יטס מיססען
ו״ר צוגעבען, דאס א״ך ל״דער אונטער דען
כריסטען ב״א אונס אין אונגארן פֿ״עלע וואוכע-
רער, שו״נדלער אונד א״ך זאָלכע עקס״סט״רען, וועל-
כע דען באָרזען-קראך הערפֿאָררופֿען. א״זט יא דאָך
דער לעטצטע גראָסע באָרזען-קראך אין פאר״ז גע-
ראדע פֿאָן א״נעם פֿראָממען קאטהאָל״קען (געמל״ך
פֿאָן באָנטאָ) פֿעראורזאכט וואָרדען ! אלזאָ געראדע
פֿאָן א״נעם זאָלכען, וועלכער צור א״שטו״צי-פאר-
ט״א געהאָרטע אונד געגען ד״א יודען אונד דאס
יודישע קאפ״טאל ז״ן בעשטרעבען ר״כטעטע. —
הערר א״שטו״צי קלאגט, דאס ו״ר כר״סטען ב״א
דען יודען אין „גלות" ז״נד, וואהרל״ך, עס א״זט
א״נע שאנדע פֿ״ר אונס 16 מ״ללי״אָנען כר״סטען,
דאס ו״ר א״נס פֿאָן א״נער האלבען מ״ללי״אָן יודען
זאָ ערדר״קען לאססען ! — ווענן דאס זאָ ווערע, ו״א
א״שטו״צי זאגט, ו״רדע ד״א וועלט אונס פֿ״ר נארען
האלטען. א״ך ו״יס, א״שטו״צי ו״רד מ״ך בעשולד״גען,
דאס א״ך דאהער צו גונסטען דער יודען שפּרעכע,
ו״ל א״ך ב״א דען נעכסטען ר״כסטאגס-וואהלען
איהרע שט״מען פֿ״ר מ״נע אנדערנגער האבען ו״לל.
אבער א״ך ק״מערע מ״ך אום ד״עזע בעשולד״גונג
נ״כט אונד א״ך זאגע ה״ער נאָכמאלס : עס וואר
געגוג שמאך אונד שאנדע, דאס ו״ר ז״ט יאהר-
הונדערטען ד״א יודען בלאָס וועגען איהרער רעל״-
ג״אָן פֿאָן דער ב״רגערל״כען גל״כבערעכט״גונג א״ס-
געשלאָססען. נון האבען ו״ר ד״עזעס אונרעכט וו״ע-
דער גוטגעמאכט, ד״א יודען-עמאנצ״פאצ״אָן דורכ-
געפֿ״הרט — אונד וועלכער פֿ״ינג״גע מענש ו״רד
יעטצט דאס אלטע אונרעכט ווידער צוריק א״נ-
פֿ״הרען וואָללען !"

נאך ט״סאָ שפּראך דער דעפּוט״רטע אלעק-
סאנדער אלמאשי ; ער זאגטע : „נ״כט נור ד״א יודען
טר״בען וואוכער, זאָנדערן פֿאסט יעדער כר״סט,
דער געלד האט !" (אלס נון ב״א ד״עזען וואָרטען
א״ן גראָסער לערם ענטשטאנד, ר״עף אלמאשי :)
וואס איך געזאגט האבע, א״זט וואהר ! אין דעם הע-
וועשער קאָמ״טאטע ג״בט עס מעהר כר״סטל״כע,
אלס יוד״שע וואוכערער. אין ד״אָנד״אָש אונד א״ן
ערלוי קעננט מאן ד״א נאמען ד״עזער וואוכערער
גאנץ גענוי. א״שטו״צי העטטע נ״כט נור ד״א שלעכ-
טען, זאָנדערן א״ך ד״א גוטען ז״טען דער יודען
הערפֿאָרהעבען זאָללען. ד״א יודען ז״נד ארב״טזאם,
נ״כטערן, א״סדו״ערנד, פֿל״יס״ג אונד אונטערשט״ט-
צען איהרע גלויבענסגענאָססען. ווענן א״ן אדעל״גער
צו גר״נדע געהט, זאָ פֿערלאססען איהן ז״נע פֿר״ינ-
דע ; ווענן אבער א״ן יודע פֿאללען זאָלל, זאָ אונ-
טערשט״טצען איהן ז״נע גלויבענסגענאָססען. ד״א
יודען לאססען איהרע ק״נדער אונטערר״כטען אונד
גוט ערצ״עהען, אונד דאס מאָגען ד״א כר״סטען פֿאָן
איהנען אבלערנען."

ה״ער״ף ערהאָבען ז״ך ד״א דעפּוט״רטען גע-
דעאָן ראָהאָנצ״ אונד עמ״ל אבאָנ״, וועלכע אונטער
דעם א״שטו״צ״שען אנטראגע אונטערשר״עבען וואָ-
רען, אונד זאגטען : „נור דורך א״ן פֿערזעהען הא-
בען ו״ר א״שטו״צ״ס אנטראג אונטערשר״עבען. ער
זאגטע אונס, ער וואָללע דורך ד״עזען אנטראג
בלאָס ד״א א״נוואנדערונג דער רוס״שען יודען אין
אונגארן פֿערה״טען. יעטצט אבער שט״מען ו״ר
זעלבער געגען ד״עזען יודען-פֿ״נדל״כען אנטראג !"

זאָמ״ט א״זט ד״א אנגעלעגענה״ט א״ם אונגא-
ר״שען ר״כסטאגע צו ג״נסטען דער יודען, יא זאָגאר
מ״ט א״נעם ז״עגע דערזעלבען, ערלעד״גט וואָרדען.

דער בער״הטטע דעפּוט״רטע מאָר״ץ י״קאָ,
שר״בט היערי״בער אין ז״נער צ״טונג „האָן" פֿאָל-
גענדעס : ו״ר אונגארן האבען אן דען סלאווען, סער-
בען אונד רומענען גענ״ג פֿ״נדע אונטער אונס —
אונד א״שטו״צי ו״לל אונס נון א״ך מ״ט דען יודען
פֿערפֿ״נדען ! עס ג״בט וואָהל א״ך אונטער דען י״-
דען וואוכערער ; מאן דאר״ף א״נדעססען נ״כט ד״א
יודען, זאָנדערן דען וואוכער פֿערפֿאָלגען. — נון
א״שטו״צי א״זט ד״עססמאל זאָ גוט א״סגעלאכט וואָר-
דען, דאס א״הם פֿ״ר לאנגע יאהרע דער אפּפּעט״ט
פֿערגעהען ו״רד, מ״ט דען יודען אנצ״פאנגען — אונד
ד״א הערען ג״סטל״כען, וועלכע יענעם יודען-פֿ״נד-
ל״כע געזוך איבערר״כטען, מאָגען ל״עבער איהרע
קאטהאָל״קען א״פֿקלערען אונד בעלעהרען אונד
ד״א יודען אין רוהע לאססען !

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (י ו ד ע נ - פֿ ״ י נ ד ל י כ ע ס א ״ ם
ע ס ט ר ר ״ י כ ״ ש ע ן ר ״ י כ ס ר א ט ה ע.)
אנלעסל״ך דער באָרשעט-פֿערהאנדלונגען א״ם עס-
טערר״כ״שען ר״כסטאגע האט א״ן דעפּוט״רטער
ד״א רעג״ער״נג אנגעגר״פֿפֿען, ו״ל ד״עזע מ״ט דעם
שו״נדלער באָנטאָ אין געלד-געשעפֿטע ז״ך א״נ-
ל״עס. דערזעלבע זאגטע א״נטער אנדערם : „באָנטאָ
האט נ״ר מ״ט ג ע מ ״ י נ ע ם קאטהאָל״שען געל-
דע הער״מגעשו״נדעלט !" — דא ערהאָב ז״ך דר׳ ר״ע-
נער, דער הו״פּטפֿ״הרער דער טשעכ״שען פארט״א,
א״נד זאגטע : „איך ו״יס נ״כט, וואס דער פֿאָררעד-
נער מ״ט דעם א״סדרוקע : „ג ע מ ״ י נ ע ס קאט-
האָל״שעס געלד" בעצ״כנען ו״לל. א״זט עטוואַ נ״ר
דאס י ״ ד ״ ש ע געלד ע ד ע ל ? האט נ״ר דאס
געלד דער יודען ד״א צ״בערקראַנקה״ט. דאס דעססען
בעז״טצער צו עדעל-ל״טען אונד באראָנען ערהאָ-
בען ווערדען ! ו״ר קעננען יא ד״עזע יודישען געלד-
באראָנע ! א״בר״גענס נעהמען ז״ך ד״א יודען א״ם אלל-
געמ״נען גאר צו פֿ״על הער״ס. זאָ האבע איך א״נ-
לענגסט אין מ״נער רעדע געזאגט, דאס דער ג״סט-
ל״כען-דעפּוט״רטער נ ר ״ י ט ע ר א״ן גוטער
ד״טשער מאנן ז״א. דא ר״עף מ״ר אבער דער
יודישע דעפּוט״רטע הערר נ ״ י ו ו ״ ר ט ה צו :
„איך א״ן ה״בשער ד״טשער מאנן, ד״עזער גר״-
טער !" אלזאָ האָלט ז״ך דער י ו ד ע נ״יווירטה אלס
דען וואהרען, עכטען ד ״ י ט ש ע ן !" . . (ב״א
ד״עזען וואָרטען ל״עף נ״יווירטה א״ף דר׳ ר״עגער צו
אונד זאגטע א״הם עטוואס א״נ׳ס אָהר ; דר׳ ר״עגער
שפּראך נון ו״יטער ו״א פֿאָלגט :) זאָעבען ערזוכטע
מ״ך הערר נ״יווירטה, צו ערקלערען, דאס נ״כט ער
ד״א וואָרטע געגען ג״רטער צ״ריעף. מאָגל״ך! נעבען
נ״יווירטה ז״טצט יא א״ך א״ן אנדערער יודישער
דעפּוט״רטער, נעמל״ך הערר דר׳ א ו ״ ש פּ ״ ט ץ.
אללע יודען געהאָרען אבער צו א״נער פֿאמ״ל״ע
אונד האבען א״נען גל״כען געז״כטס-א״סדרוק. עס
א״זט אלזאָ ל״כט מאָגל״ך, דאס א״ך מ״ך אין דער
פּערזאָן געא״רט אונד דאס נ״כט דער יודע נ״י-
ווירטה, זאָנדערן דער י ו ד ע א״שפּ״ץ מ״ר ד״א
ערוועהנטען וואָרטע צוגערופֿען.! אבער א״נער
ד״עזער ב״דען יודען וואר עס געו״ס !" — יעטצט
מעלדעטע ז״ך הערר נ״יווירטה צום וואָרטע אונד
זאגטע אונטער אנדערם : „געעהרטעס הויז ! הערר
דר׳ ר״עגער האט ז״ך אין בעצ״ג א״ף מ״ך א״נע
ל ״ ג ע ערלויבט, דא א״ך ד״א וואָרטע געגען גר״-
טער נ״כט געשפּראָכען האבע. א״ך האבע א״הן אל-
זאָ נ״כט ערזוכט, זאָנדערן א״פֿגעפֿאָדערט, דאס
ער ז״נע ל״גנהאפֿטע בעהויפּטונג צור״קנעהמע.
ער בענ״טצטע ד״עזע געלעגענה״ט, מ״ך דאמ״ט צו
בעל״ד״גען, דא א״ך י ו ד ע ב״ן. א״ך פֿ״הלע מ״ך
הי״דורך נ״כט בעל״ד״גט, דא עס ק״ן פֿערברעכען
א״זט, יודע צו ז״ן. א״בערד״עס ז״טצע א״ך א״ם פאר-
לאמענטע נ״כט אלס יודע, זאָנדערן אלס דעפּוט״ר-
טער ! א״ך קאנן דאהער דעם בענעהמען דעם הערן
ר״עגער געגענאיבער נ״ר דאס וואָרט א״סרופֿען,

פֿאָלליעטאָן.

הערשער אונד פֿאָלק.

(5-טע פֿאָרטזעטצונג.)

אדריאן וואר״ף ז״נען האנדשוה דעם מארט״נאָ צו אלס
צ״כען, דאס ער א״הן צום „דועלל" הערויספֿאָדערע.

מארט״נאָ נאהם דען האנדשוה א״ף אלס צ״כען,
דאס ער דאס דועלל אנג״מט אונד מ״ט דעם רופֿען : „אלזאָ
מאָרגען טרעפֿפֿען ו״ר אונס ווידער !" ענטפֿערנטע ער ז״ך
זאמט ז״נער בעגל״טונג. —

אלס נון יעטצט אדר״אן מ״ט וואלטער פֿאָן מאָנרעאל
צוריקבל״עב, דא זאגטע ד״עזער וואלטער : „א ! הא ! א״ן
שאָנעס מעדכען וואר אלזאָ ד״א אורזאכע ד״עזעס שטר״י-
טעס ? נון, איך האבע ד״ר צו א״נעם זעהר שאָנען ביססען
פֿערהאָלפֿען."

„איהר ט״שט א״ך, הערר ר״טטער, (זאגטע אדר״אן)
א״ך האבע נור א״ן לאמס פֿאָם וואָלפֿע גערעטטעט. איהר
זעהט, ז״א א״זט אָהנמעכט״ג, העלפֿעט ז״א מ״ר, א״ן דאס הויז
דעס שטעפֿאן קאָלאָננא צו בר״נגען, דאמ״ט א״ך ז״א דא דען
דאמען צום שוטצע אונד צור פֿלעגע איבערגעבע."

פֿ״ערטעס קאפּ״טעל.

וו״ר בעפֿ״נדען אונס נון אין דעם ב״בל״אָטהעקענ-
זאאל דעם העלדען אונזער״ער געש״כטע, דעם נ״קאָלוס לוי-
רענצ״אוס, וועלכער דאמאלס ב״א דען א״טאל״ענערן „קאָלא
ר״ענצ״" געה״יסען. ער וואר דאמאלס א״ן מאנן אין דען
שאָנסטען יאהרען, פֿאָן האָהער געשטאלט, אונד פֿאָן וואונ-
דער-שאָנעם א״סזעהען. ז״ן פֿאָרטרעט א״זט נאָך ה״יטע א״ן
ראָם צו זעהען, אונד זאָנדערבארערוו״זע גל״כט ז״ן ב״לד
נאנין דעם ב״לדע פֿאָן נאפּאָלעאָן I. — נאפּאָלעאָן I. האט-
טע א״ך נאנין דען כאראקטער דעס ר״ענצ״. ב״דע מעננער
האטטען דענזעלבען ג״סט אונד דאסזעלבע ש״קזאל ; ב״דע
ערהאָבען ז״ך דורך ג״סט, ב״לדונג אונד העלדענמוטה פֿאָן
דער נ״דר״גסטען א״ף ד״א אללערהאָכסטע שטופֿע. פֿ״עלע
שטעללען א״ך פֿערגל״כע צווישען דעם בער״הטטען קריעגס-
העלדען וואללענשט״ן אונד דען ב״דען מעננערן אן. מערק-
ווירד״גערוו״זע האטטען אללע ד״עזע דר״א העלדען א״נע
בעזאָנדערע פֿאָרל״עבע פֿ״ר ד״א געה״מלעהרע, פֿ״ר ד״א
געה״מען וויססענשאפֿטען. זעלבסט נאפּאָלעאָן I., דער
דאָך שאָן אין ד״עזעס יאהרהונדערט ה״נ״ן לעבטע, ל״עס
ז״ך גערנע פֿאָן דען קונד״גען אין דער געה״מלעהרע (בעלי
קבלה) פּראָפֿעצ״הונגען מאכען.

א״ן אלטעס שפּר״כוואָרט לוטעט : „גל״קל״ך דער
מענש, דעם נאָטט א״נען שאָנען געז״כטס-שטעמפּעל א״פֿ-
געדריקט !" א״ך פֿאָר א״נער מעננל״כען שאָנה״ט האבען
פֿ״עלע רעשפּעקט ; א״ן שאָנער קאָרפּער ד״יטעט א״ך א״ף
א״נע שאָנע זעעלע, אונד פֿ״עלע מענשען, וועלכע ב״ם פֿאָל-
קע גראָס געוואָרדען, האטטען ד״עס נ״כט נור איהרעם ג״יס-
טע, זאָנדערן א״ך איהרעם שאָנען א״סזעהען צו פֿערדאנקען.

ר״ענצ״ (אָדער לור״ענצ״אוס) האטטע א״נע גראָס-
ארט״גע ב״בל״אָטהעק מ״ט פֿ״עלען וויססענשאפֿטל״כען ב״-
כערן, וועלכע צור דאמאל״גען צ״ט, דא נאָך ק״נע דרוקע-
ר״יא פֿאָרהאנדען וואר, זעהר ט״ייער וואָרען.

אלס ר״ענצ״ איבער ז״נע ב״כער זאָ פֿערט״עפֿט דא
געזעססען, טראטען ד״א ב״דען ר״כען יודען, אבולאפֿ״א
אונד מעד״נאָ, א״ן, אום א״הם ד״א געפֿאָדערטע געלד-סוממע
אנצוב״עטען.

„איך דאנקע, מ״נע גוטען הערען, (זאגטע ר״ענצ״)
פֿאָרל״יפֿ״ג בעהאלטעט ד״עזעס געלד ב״א א״ך ; איך ווער-
דע דעסזעלבען פֿ״לל״כט נ״כט מעהר בעדירפֿען. זעהעט,
מ״נע פֿר״נדע, איך האבע ד״עזע שטעללע ה״ער אין דער
ראָמ״שען געש״כטע שאָן צום טויזענדסטענמאלע געלע-
זען, אונד צום טויזענד אונד א״נטענמאלע א״נטערעס-
ס״רט ז״א מ״ך זאָ, ו״א צום ערסטענמאלע. עס א״זט ד״א
געש״כטע פֿאָן יול״אוס צעזאר אונד ברוטוס. א״ך א״הר
מיססעט דען יול״אוס צעזאר קעננען. ער וואר דער גראָסטע
אללער ראָמ״שען פֿעלדהערען אונד א״ך יודען וואר ער
בעזאָנדער׳ס צוגעטהאן אונד וואָהלוואָללענד. ער וואר דעם
ראָמ״שען פֿאָלקע ק״ן שלעכטער הערשער. ד״א אונערמעס-
ל״כען געלדסוממען, ד״א ער אין ז״נען קריעגען ערב״יטעט
האטטע, האטטע ער צו גונסטען דעם פֿאָלקעס אונד דער
סאָלדאטען פֿערוואָנדעט. אבער נאָך אונד נאָך וואר ער זאָ
שטאָלץ געוואָרדען, דאס ד״א בעססערען ב״רגער ז״ן הערש-
זיכט״געס בענעהמען נ״כט מעהר ערטראגען קאָננטען. מאן
פֿ״רכטעטע, דאס ער ז״ך צו א״נעם פֿאָלקס-בעדריקענדען
הערשער מאכען ו״רד — אונד ב ר ו ט ו ס שט״פֿטעטע
נעגען א״הן א״נע פֿערשוואָר״נג אונד ערמאָרדעטע א״הן.
ברוטוס וואר א״ן עהרענווערטהער מאנן, אונד זאָ זאָלל עס
אללען פֿאָלקס-בעדריקערן ערגעהען ! ו״ר האבען נון צוו״א
פֿאָלקס-בעדריקענדע הערשער פֿאָר אונס : קאָלאָננא אונד
אָרז״ני, וועלכע נור ד״א ז״כט צור גרוזאמען פֿאָלקס-בעדרי-
קונג, נ״כט אבער א״ך ד״א טונגענדען א״נעס צעזאר בעז״ט-
צען ! זאָלל ז״ך דא פֿ״ר ד״עזע קאָלאָננא אונד אָרז״ני ק״ן
ברוטוס פֿ״נדען ?"

„ד״עזער ברוטוס ווערדעט א י ה ר ז״ן ! (זאגטע מע-